

BROEDVOGELINVENTARISATIE 1999

B L A U W E K A M E R

Deel I, II en III

Methode, aantal geldige bezoeken, medewerkers:

Geïnterviewd werd volgens de richtlijnen van het BMP (Broedvogel Monitoring Project) van SOVON.

Aantal bezoeken:

- deel I (het uiterwaardengebied): 14 geldige ochtendbezoeken van gemiddeld 4 à 4½ uur; enkele avond- en controle-bezoeken;
deel II (de fortificaties): 15 geldige ochtendbezoeken;
deel III (de zuid-oost-hoek; oud fabrieksterrein): 14 geldige ochtendbezoeken en enkele controlebezoeken 's-avonds.

Het aantal vaste medewerkers bestond uit drie, t.w. Minouk van der Plas (die deel II voor haar rekening nam), Doortje Udo en Rolf van Poppe, die de delen I en III inventariseerden. Maurits Gleichman ontfermde zich tweemaal over de delen I en III tijdens de vakantieperiode, evenals Ko Steenman en Wim Haver, die ons twee- resp. eenmaal "uit de nood hielpen". Ik dank alle medewerkers voor hun inzet, die de inventarisatie ook dit jaar weer mogelijk heeft gemaakt.

Weersomstandigheden: wateroverlast en de gevolgen daarvan:

De inventarisatie van dit jaar stond in het teken van de wateroverlast en het slechte weer gedurende het grootste deel van de telperiode. Ten gevolge van de enorme wateroverlast in de vorm van overstroming van grote delen van het gebied en veel regen, konden de tellingen in het laag gelegen deel I pas op 29/3 beginnen, terwijl dit verleden jaar 20 dagen eerder was. Ook kon tijdens de eerste drie rondes op 29/3, 8/4 en 15/4 nog niet het hele gebied worden bewandeld, hetgeen tot uitdrukking komt in de kortere duur van deze bezoeken. In de hogere delen I en III werd reeds op 6 resp. 10 maart begonnen.

Uit de aantekeningen blijkt dat op 30/4 "Het Moeras" (ten oosten van de Eendenplas) en de noordrand van de Eenden- en Schaatsplas door hoog water nog ontoegankelijk waren. Op 21 en 27 mei werd extreem hoog water genoteerd, waardoor o.a. nesten van Kievit, Meerkoet, Tureluur e.d. langs en nabij het "Zandgat" en de strangen onderliepen en verloren gingen. De Grauwe Gans kwam nauwelijks aan broeden toe en de Vissdief en Kleine Plevier konden maar geen zandachtig oeverstrookje vinden. Zelfs op 11 juni was het water nog niet tot het normale niveau gedaald.

Ook meenden de inventariseerders waar te nemen, dat als gevolg van de geschetste situatie diverse vogelsoorten pas (soms veel) later dan normaal tot het vestigen van een territorium kwamen, reden waarom de inventarisaties ook wat later dan normaal in het seizoen werden beëindigd.

In het algemeen kan worden gesteld dat soorten die langs en in de nabijheid van water en op de grond broeden, vaak nesten verloren hebben zien gaan, resp. zelfs niet aan het bouwen van een nest zijn toegekomen. Een sprekend voorbeeld hiervan is de Grauwe Gans, die voor

het broeden voornamelijk is aangewezen op de nauwelijks boven de waterspiegel uitstekende eilandjes in de Eendenplas, waar deze soort verleden jaar met 10 legfels was vertegenwoordigd. Dit jaar waren er dit slechts 3 (die overigens wel met succes werden uitgebroed), ondanks het feit dat talrijke paren naarstig naar nestgelegenheid zochten. Waarschijnlijk zal het koude en regenachtige weer van de eerste helft van de inventarisatieperiode ook het vestigen van territoria en het broedsucces van andere soorten, die niet op oeverzones zijn aangewezen, in nadelige zin hebben beïnvloed. Bij de beoordeling van de gepresenteerde cijfers is het daarom onder de gegeven omstandigheden raadzaam zich méér dan in andere jaren te realiseren dat de telling betrekking heeft op het aantal territoria en dat men daaruit geen betrouwbare gegevens ten aanzien van het broedsucces kan destilleren.

Het resultaat:

Zoals uit de - aan dit verslag toegevoegde - lijst is te zien, werden dit jaar 545 territoria geteld, een achteruitgang van 28 of wel 4,9%. Verdeeld over de drie delen van de Blauwe Kamer, zien de cijfers er als volgt uit:

deel	I (100 ha):	minus 22 territoria,	resp. 6,1%
"	II (12 ha):	" 4 "	" 3,9%
"	III (8 ha):	" 2 "	" 1,8%

Het laaggelegen, overstromingsgevoelige deel I vertoont - zoals ook mocht worden verwacht - de grootste achteruitgang.

De daling van het aantal territoria valt echter naar de mening van de tellers gunstiger uit dan op grond van de bijzonder nadelige invloeden mocht worden verwacht. Het resultaat steekt zelfs nog gunstig af bij dat van 1997, toen 508 territoria werden geteld, of wel 6,8% minder dan dit jaar.

Dat de schade is meegevallen, is te danken aan het feit dat enkele vogelsoorten verrassenderwijs een spectaculaire groei van het aantal territoria vertoonden, zoals de Bosrietzanger, die dit jaar 29 territoria bezette (tegenover 19 verleden jaar), de Grasmus 28 (18 in 1998) en de Rietgors 26 (19 in 1998), en omdat een aantal andere soorten ook dit jaar een - zij het matige - vooruitgang boekten, zoals de Kuifeend, Koolmees, Putter, Tuinfluiter, Vink, Wilde Eend, Zwarte Kraai en (ten slotte) de Meerkoet, die tot laat in het seizoen ononderbroken alles in het werk stelde om geleden verliezen telkens weer goed te maken door een nieuw nest te bouwen resp. een nieuw territorium te vestigen.

Bovendien deden 11 vogelsoorten hun (her-)intrede in de Blauwe Kamer, terwijl slechts 7 soorten het dit jaar lieten afweten. Dit betekent tevens dat het aantal soorten broedvogels in 1999 is gestegen van 65 naar 69, een record!

Dat het aantal broedsels van de Grauwe Gans zou teruglopen (van 10 in 1998 tot 3 in 1999), evenals dat van de Knobbelzwaan (van 5 in 1998 tot 1 dit jaar), was voorspelbaar, maar dat het aantal territoria van de Graspieper (van 36 verleden jaar tot 18 dit jaar) en van de Tijftjaf (van 39 in 1998 tot 20 dit jaar) zou worden gehalveerd, was toch wel een - onprettige - verrassing, al zal bij de Graspieper de lang aanhoudende drassigheid van de grond en de dichtere en hogere begroeiing met grassen, zeggesoorten en diverse kruiden een rol hebben gespeeld.

Alles overziend kan worden gezegd dat de Blauwe Kamer nu ook onder moeilijke omstandigheden haar ornithologische levensvatbaarheid heeft bewezen en dat er voldoende flexibiliteit en diversiteit in biotoop aanwezig is om tegenslagen op te vangen.

Opmerkingen ten aanzien van enkele soorten:

Aalscholver:

Voor het eerst broedden er Aalscholvers op een eilandengroepje in de Eendenplas. Er werden twee nesten geteld, waarvan de eieren werden bebroed, de jongen uitkwamen en werden grootgebracht. Dit ging ten koste van de Blauwe Reiger, waarvan het aantal nesten (op hetzelfde eilandengroepje) daalde van 4 naar 2.

Buizerd

Het nest werd in een later stadium verlaten.

Kwartelkoning.

Dit jaar was er slechts één territorium, tegen 5 in 1998 en 3 in 1997.

Mandarijneend.

Deze soort werd enkele keren in het meest westelijke deel van de Blauwe Kamer waargenomen en eenmaal zelfs met 8 jongen bij de fortificaties. In overleg met de inventariseerder van de Grebbeberg (Frans Jacobs) werd echter aangenomen, dat het territorium zich aan de zuidwestkant van de Grebbeberg moet hebben bevonden (en dus buiten de Blauwe Kamer), omdat dáár de meeste waarnemingen werden geregistreerd.

Meerkoet.

Deze vestigde ondanks alle tegenslag 30 territoria tegenover 28 vorig jaar. Zoals hierboven reeds is vermeld, moet echter rekening worden gehouden met het verlorengaan van een groot deel van de nesten (vermoedelijk 1/3) door overstroming.

Opmerkelijk is ook dat de meeste eendensoorten blijkbaar weinig of geen hinder ondervonden van de wateroverlast: De meeste cijfers bleven gelijk tegenover 1998, of vielen zelfs iets hoger uit, een enkele uitzondering daargelaten.

De Wilde Eend steeg zelfs van 16 vorig jaar tot 19 dit jaar.

Voor het eerst werd een territorium van de Tapuit genoteerd. Het is onduidelijk (of misschien wel niet waarschijnlijk) of deze soort uiteindelijk aan broeden toe is gekomen, maar van een territorium was wel degelijk sprake, gezien het aantal en de soort waarnemingen.

De IJsvogel is weliswaar nog niet "terug van weggeweest", maar wordt toch weer vaker gezien. Er was op een gegeven moment zelfs sprake van de aanwezigheid van een paartje.

Ten slotte volgt hieronder nog een reeks waarnemingen van soorten die niet in de Blauwe Kamer broedden, doch die als fouragerende, pleisterende of langs- en overtrekkende soorten de moeite waard zijn genoemd te worden:

Interessante waarnemingen:

Beflijster: 8/4 1 ex.

Bokje: 1 ex. op 7/5

Bonte Strandloper: 2 ex. op 31/8

Bonte Vliegenvanger: 1 ex. op 14/4 in deel III

Boomvalk: telkens 1 ex. op 23/4, 7/5 (met prooi en achtervolgende Zwarte Kraai), 24/5, 24/6 en 20/9; het gebied werd meestal vanaf de Grebbeberg aangevlogen;

Brandgans met Grauwe Gans: 16/5 een paar en 24/5 een paar

Brilduiker: 19/7: vier ex., waarvan één mannetje.

Bosruiter: 2/8 1 ex en 31/8 een ex.

Canadese Gans: 4 ex. op 7/6

Casarca: 1 ex. op 29/3

Gierzwaluw: 3 ex. op 1/6 in deel III, steeds om een huizenblok heen-cirkelend, alsof zij op zoek waren naar een nestplaats.

Groenpootruiter: 17 ex. op 7/5; 2 ex. op 16/5; 1 ex. op 3/6, 1 ex op 17/8 en 1 ex. op 31/8

Grote Gele Kwikstaart: 1 ex. op 28/7

Grote Lijster: 1 ex. op 28/2; 1 ex. op 27/4 (fortificaties)

Grote Zaagbek: 1 mannelijk ex. op 15/3 bij de fortificaties

Havik: 1 ex. op 6/4 (deel III); 1 ex. op 23/4 en 1 ex. op 1/7

Indische Gans: 1 ex. met Grauwe Gans op 7/5

Kauw: 1 paar op 28/3 op oude fabrieksschoorsteen in deel III; 1 ex. op 5/4 en 1 ex. op 10/5 in deel II

Kemphaan: 7 ex. op 28/7; 1 ex. op 2/8; 5 ex. op 9/8; 2 ex. op 17/8, 1 ex. op 22/9

Kievit: 140 ex. op 19/7; 260 ex. op 31/8 en 120 ex. op 22/9

Kleine Bonte Specht: 1 ex. op 10/3 in deel III

Kleine Zilverreiger: 1 ex. op 8/4; 1 ex. op 16/5; 1 ex. op 3/6; 1 ex. op 11/6; 2 ex. op 12/6; 1 ex. op 19/7

Kluut: 23 ex. op 2/6

Knobbelzwaan: 24 ex. op 17/5

Kramsvogels: 30 ex. op 15/3 in deel II; 50 ex. op 8/4

Krooneend: 1 mannetje op 3/6

Lepelaar: Gedurende ruim drie maanden* een aantal waarnemingen verricht. De Lepelaars zochten vrij regelmatig ondiepe gedeelten van het zgn. Zandgat op, fourageerden daar en brachten er vervolgens de nacht door.

*) werden

De waarnemingen betroffen 18 ex. op 2/6, 13 ex. op 27/7, 6 ex. op 28/7, 16 ex. op 3/8, 21 ex. op 9/8, 11 ex. op 17/8, 14 ex. op 7/9 en 13 ex. op 22/9. Dergelijke aantallen over een zo lange periode werden nog niet eerder in de Blauwe Kamer geteld.

Mandarijneend: Enkele keren waargenomen in deel II, waarvan éénmal met 8 juvenielen. Zoals hierboven is vermeld, is echter aangenomen dat het territorium zich net buiten de grenzen van de Blauwe Kamer bevond.

Oeverloper: 2 ex. op 7/5, 4 ex. op 16/5, 2 ex. op 28/7, 3 ex. op 3/8, 2 ex. op 9/8 en 5 ex. op 31/8

Ooievaar: 1 ex. op 30/3 in deel III, 1 ex. op 24/5, 1 ex. op 28/7 en 1 ex. op 31/8

Pijlstaart: 1 ex. op 7/5

Putter: 40 ex. op 31/8

Rode Wouw: 1 overvliegend exemplaar op 3/5

Roek: 1 ex. op 30/4

Slobeend: 12 ex. op 11/8

Smient: 250 ex. op 29/3, 16 ex. op 12/4

Soepgans: 1 paar op 8/4; 1 wit ex. op 16/5 en 1 ex. met Grauwe Gans op 24/5

Sperwer: 1 ex. op 1/7

Spotvogel: 1 ex. op 26/5, 1 ex. op 31/5, 1 ex. op 11/6 in deel III en 1 ex. op 18/6 in deel III

Spreeuw: In de tweede helft van augustus en de eerste helft van september werden grote concentraties Spreeuwen waargenomen, die zich vóór zonsondergang, van her en der komend, boven de Blauwe Kamer verzamelden. Nadat zij spectaculaire vliegemonstraties in groepsverband ten beste hadden gegeven, daalden ze neer op eilandjes van het Zandgat of de Eendenplas, waarbij ze een cacofonie van geluiden voortbrachten. Op 16/8 waren dit ca. 2000 spreeuwen in het Zandgat en op 17/8 en 8/9 ca 4000 resp. ca. 8000 exemplaren boven en op de Eendenplas

Tafeleend: 1 paar op 3/6

Torenvalk: telkens 1 ex. op 12/4 en 26/5 in deel II

Veldleeuwerik: 1 ex. op 18/2; 1 ex. op 15/4. Ook het laatste territorium van deze vogel is dit jaar verdwenen.

Visarend: 2 ex. op 7/5 en 1 ex. op 20/9

Watersnip: 2 ex. op 29/3; 2 ex. op 15/4; 2 ex. op 19/7; 10 ex. op 28/7, 4 ex. op 3/8, 8 ex. op 9/8, 15 ex. op 31/8 en 20 ex. op 7/9.

Het aantal waarnemingen was groter dan ooit, omdat er veel meer drassige gebieden waren dan voorheen.

Wintertaling: 17 ex. op 22/9

Witgat: 1 ex. op 8/4, 3 ex. op 11/6, 3 ex. op 24/6, 2 ex. op 1/7,
4 ex. op 19/7, 1 ex. op 3/8, 1 ex. op 9/8, 3 ex. op 17/8

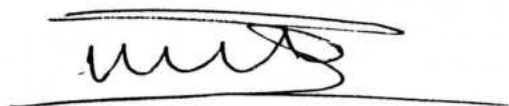
Wulp: 3 ex. op 31/8, 2 ex. op 22/9

IJsvogel: 1 ex. op 24/6 en 1 ex. op 7/9

Zeearend: 1 overvliegend exemplaar op 29/1.

Zwarte Ruiter: 3 ex. op 2/8 en 1 ex. op 3/8.

Rhenen, 2 oktober 1999.



R.H. von Poppe
VOGELWERKGROEP WAGENINGEN
van de KNNV

Soortnaam	deel 1		deel 2		deel 3		totaal	
	1999	98 97	1999	98 97	1999	98 97	1999	98 97
Aalscholver	2	0 0	0	0 0	0	0 0	2	0 0
Bergeend	3	3 2	0	0 0	0	0 0	3	3 2
Blauwe Reiger	2	4 2	0	0 0	0	0 0	2	4 2
Boomkruiper	3	3 3	0	0 0	1	1 1	4	4 4
Bosrietzanger	21	14 8	6	3 4	2	2 3	29	19 15
Buizerd	1	0 0	0	0 0	0	0 0	1	0 0
Dodaars	2	0 1	0	0 0	0	0 0	2	0 1
Ekster	4	4 5	3	4 4	2	3 3	9	11 12
Fazant	10	12 8	3	4 6	3	2 1	16	18 15
Fitis	3	2 1	3	2 0	3	4 6	9	8 7
Fuut	5	4 6	3	3 2	0	0 0	8	7 8
Gele Kwikstaart	1	0 1	0	0 0	0	0 0	1	0 1
Grasmus	18	9 9	7	5 7	3	4 4	28	18 20
Graspieper	18	36 28	0	0 0	0	0 0	18	36 28
Grauwe Gans	3	10 4	0	0 0	0	0 0	3	10 4
Grauwe Gans + Kolgans	0	1 1	0	0 0	0	0 0	0	1 1
Groenling	1	0 0	0	0 0	1	0 1	2	0 1
Grote Bonte Specht	1	1 1	0	0 0	1	1 1	2	2 2
Grutto	1	1 1	0	0 0	0	0 0	1	1 1
Heggenmus	5	2 4	3	3 5	3	5 5	11	10 14
Holenduif	4	4 4	0	0 0	0	2 1	4	6 5
Houtduif	9	8 6	7	7 4	3	2 1	19	17 11
Huismus	1	5 6	0	3 0	14	11 14	15	19 20
Kievit	5	6 4	0	0 0	0	0 0	5	6 4
Kleine Karekiet	6	5 6	5	7 7	0	0 0	11	12 13
Kleine Plevier	1	1 2	0	0 0	0	0 0	1	1 2
Kleinst Waterhoen	1	0 1	0	0 0	0	0 0	1	0 1
Kneu	3	3 2	0	0 0	0	1 1	3	4 3
Knobbelzwaan	1	3 3	0	1 1	0	0 0	1	4 4
Koekoek	1	1 1	1	0 1	0	1 1	2	2 3
Koolmees	5	5 7	5	4 5	7	6 6	17	15 18
Krakeend	3	2 1	0	0 0	0	0 0	3	2 1
Kuifeend	4	4 3	2	0 0	0	0 0	6	4 3
Kwartel	0	0 1	0	0 0	0	0 0	0	0 1
Kwartelkoning	1	4 3	0	1 0	0	0 0	1	5 3
Mandarijneend	0	1 0	0	0 0	0	0 0	0	1 0
Matkopmees	1	0 1	0	1 0	1	1 1	2	2 2
Meerkoet	18	20 21	12	8 8	0	0 0	30	28 29
Merel	9	6 6	6	6 7	9	8 6	24	20 19
Nijlgans	2	3 2	0	0 0	0	0 0	2	3 2
Nijlgans + Kolgans	0	0 1	0	0 0	0	0 0	0	0 1
Patrijs	2	3 2	0	0 0	0	0 0	2	3 2
Pimpelmees	5	7 6	3	3 3	3	3 3	11	13 12
Porseleinhoen	0	1 2	0	0 0	0	0 0	0	1 2

Soortnaam	deel 1			deel 2		deel 3		totaal	
	1999	98	97	1999	98	97	1999	98	97
Putter	4	1	2	0	1	0	1	1	2
Ransuil	2	1	0	0	0	0	0	1	0
Rietgors	22	16	11	4	3	4	0	0	0
Rietzanger	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ringmus	37	39	33	3	7	3	8	5	6
Roodborst	0	2	0	1	0	0	1	1	1
Scholekster	1	2	3	0	0	0	0	0	0
Slobeend	2	4	3	0	0	0	0	0	0
Smient	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Soepeend	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Spreeuw	31	38	28	0	0	0	10	11	14
Sprinkhaanzanger	1	1	0	0	1	0	0	0	0
Staartmees	1	0	1	0	0	0	1	0	1
Steenuil	1	1	1	0	0	0	1	1	1
Tapuit	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Tjiftjaf	5	15	7	7	11	6	8	13	10
Torenvalk	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Tuinfluit	4	2	1	1	1	1	5	5	5
Tureluur	2	3	2	0	0	0	0	0	0
Turkse Tortel	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Veldleeuwrik	0	1	3	0	0	0	0	0	0
Vink	3	4	6	3	1	3	3	2	4
Visdief	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Vlaamse Gaai	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Waterhoen	3	3	1	0	1	0	0	1	0
Waterral	1	2	0	0	0	0	0	0	0
Wielewaal	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Wilde Eend	12	11	14	6	5	5	1	0	1
Winterkoning	4	3	1	1	2	0	5	4	2
Wintertaling	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Witte Kwikstaart	1	2	3	0	0	0	1	1	1
Zanglijster	1	0	0	0	1	0	1	1	1
Zomertaling	2	1	1	0	1	0	0	0	0
Zwarte Kraai	3	2	3	2	1	0	2	2	2
Zwartkop	2	2	0	2	2	3	5	5	4
Totaal	336	358	304	99	103	89	110	112	115
								545	573
									508

Toename of afname in 1999 ten opzichte van 1998:

deel 1 - 22 territoria, resp. - 6,1%
 " 2 - 4 " " - 3,9%
 " 3 - 2 " " - 1,8%

Totale afname: 28 territoria resp. 4,9%

Aantal soorten: 69 in 1999 - 65 in 1998 en 66 in 1997.

=====